

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravljalstvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, I. nadst. Učiteljska tiskarna.

Prečnišna: po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 42.—, za pol leta K 21.—, za četrt leta K 10.50, za mesec K 3.50. Za Nemčijo celo leto K 46, za ostalo tujino in Ameriko K 54.

Insarati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojen prostor K 1.—; razglaš in poslano vrstica po 60 v; večkratne objave po dogovoru primeren popust.

Reklamacije za list so poštnine proste.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Preobrat v kranjskem deželnem odboru.

Deželni odbor je imel včeraj svojo sejo. Na njej se je posvetoval o položaju in je končno na predlog deželnega glavarja dra. I. Šusteršiča sprejel posebno resolucijo, ki se tiče notranje spremembe v osebi glavarjevega namestnika in porazdelitve referatov. Glavarjevim namestnikom je imenoval deželni glavar deželnega odbornika dra. K. Trillerja. S tem imenovanjem so prešle glavne funkcije v roke slovenskih meščanskih strank. Iz spodaj navedenega poročila je razvidno, da je v sedanjem kritičnem trenutku podlegel deželni glavar političnemu toku časa in kapituliral na celi črti. Dogodek je važen in precej dalekosežnega pomena za nadaljni razvoj.

Deželni odbor bo vodil še dalje svoje posle le kot izvrševalni organ, da jih o priliki izroči novim pooblaščenem Narodnega vjeća.

Komunike deželnega odbora se glasi:
S seje dežel. odbora kranjskega v Ljubljani, dne 22. oktobra 1918.

Predsednik: deželni glavar dr. Ivan Šusteršič, prisedniki deželni odborniki: msgr. dr. Evgen Lampe, dr. Vladislav Pegan, dr. Karl Triller in dr. Ivan Zajec.

Deželni glavar otvori sejo, konstatuje sklepčnost in izvaja:

Velecenjeni gospodje!
Odkar sem zadnjikrat imel čast predsedovati seji deželnega odbora, so se odigrali veliki, zgodovinski dogodki, ki so ustvarili popolnoma novo situacijo.

S to situacijo mora računati tudi kranjski deželni odbor in iz nje izvajati vse realno-politične posledice.

Deželni odbor je politična korporacija, ker je izšel iz političnih volitev.

V današnji situaciji pa, ki je prehodnega značaja, ne more izvršiti nobenega političnega čina več, izvzemši enega samega: da pozdravi proglas Narodnega Vjeća SHS. z dne 19. oktobra 1918 izražajoč nado, da se v 12. uri doseže sporazum med narodom in našim vladarjem. Prvo je naša narodna, drugo naša dinastična dolžnost.

V ostalem pa se ima deželni odbor odslej smatrati le še kot neke vrste negotiorum gestor. Opravljati ima tekoče posle strogo objektivno, brez vsake politične barve, varovati v svojem ustavnem delokrogu interese dežele in vsega njenega prebivalstva, hraniti deželno imetje in vse pripraviti, da izroči svoje posle v doglednem času novi legitimni oblasti. V poslednjem oziru je povdariti, da v kolikor pride v poštev naša dežela, prevideva novo državno oblast, odnosno novo državno življenje ne le naš narodni program, ki je bil prvotno izražen v deklaraciji z dne 30. maja 1917 in je sedaj začrtan v proglasu Narodnega Vjeća, temveč tudi manifest našega vladarja z dne 17. t. m. Nahajamo se tedaj z označenim svojim postopanjem v popolnem soglasju z merodajnimi ustavnimi in narodnimi faktorji.

Moji formalni predlogi se glase:

I.
Deželni odbor kranjske vojvodine pozdravlja proglas Narodnega Vjeća SHS. z dne 19. oktobra 1918, se mu imenom slovenske dežele v celoti pridružuje in sledeč pozivu proglasa, stopa v »nerazdružljivo narodno kolo, kateremu je pred očmi samo veliki ideal narodnega ujedinjenja, svobode in neodvisnosti«.

II.
Deželni odbor se odslej ne smatra več kompetentnim izvrševati katerekoli politične posle, temuč hoče le opravljati in izvrševati strogo stvarno tekoče posle v okviru svojega

ustavnega delokroga, varovati deželno imetje in pripraviti izročitev svojih agend bodoči legitimni državni oblasti.

Od deželnega glavarja stavljeni formalni predlogi se sprejmo soglasno.

Deželni glavar potem naznanja, da je msgr. dr. Lampe odložil namestništvo deželnega glavarja, in sicer: izvajajoč posledice iz novega političnega položaja pa tudi radi svojega rahlega zdravja.

Deželni glavar imenuje na to svojim namestnikom dež. odbornika dr. Karel Trillerja, ki izjavi, da s tem ne sprejme nobene odgovornosti za dosedanje sklepe in ukrepe, ki so se izvršili proti njegovemu glasu ali brez njegove vednosti. Deželni glavar izjavi, da je to samo-obsebi umevno.

Deželni glavar na to, glede na novi položaj, porazdeli na novo referate.

O novi razdelitvi referatov in drugih podrobnostih seje se izda poseben komunike.

Narodno Vjeće o Wilsonovem odgovoru.

Zagreb, 21. oktobra.

V današnji seji Narodnega Vjeća je bila sklenjena sledeča objava:

Narodno Vjeće pozdravlja z največjo radostjo stališče, katero je zavzel predsednik Zedinjenih držav Wilson v svojem odgovoru na avstro-ogrsko noto z dne 4. oktobra t. l. ter izjavlja:

Narod SHS. je zavzel v svoji objavi 20. oktobra svoje stališče glede rešitve narodnega vprašanja v zmisla brezpogojne narodne samoodločbe. Dosledno s tem smatra Narodno Vjeće SHS. mednarodni mirovni kongres za edini kompetentni forum za končno rešitev narodnega vprašanja. Sklenjeno je bilo, da se store vsi koraki glede obnove ustavnih pravic, zlasti glede svobode tiska in pravice sestajanja v Banovini.

Narodno Vjeće pozivlja zagrebsko meščanstvo in ves narod, da naj daje v svojih manifestacijah povsod samo duška svojemu veselju in svoji navdušenosti, brez demonstracij, ki bi šle za uničevanjem tuje lastnine. Vsaka škoda pri takih izgredivih bi samo škodovala ugledu naroda v tej veliki dobi in bi mogla tudi uničiti dobra, ki se morajo že sedaj smatrati kot last bodoče države SHS.

Baron Hussarek o mirovni akciji.

Dunaj, 21. oktobra.

Gospodna zbornica se je sestala danes na plenarno sejo. Predno je zbornica prešla k dnevnemu redu, je povzel besedo ministrski predsednik baron Hussarek, ki je izjavil:

Kakor znano, je c. in kr. vlada v svoji noti z dne 4. t. m. odposlani predsedniku Zedinjenih držav, sprejela kot podlago za mirovna pogajanja Wilsonovo poslanico ameriškega kongresa, znanih njegovih 14 točk in poznejša njihova spopolnila. Včeraj se nam je sporočil Wilsonov odgovor. O tem odgovoru smem reči, da nam nikakor ne daje povoda misliti, da so pogajanja s tem prekinjena. Skrbno razmotrivač v depeši izražene pomisleke bomo nadaljevali našo mirovno akcijo ter čim prej odgovorili na Wilsonovo noto. S tem bomo vstopili v miroven razgovor, o katerem upamo, da bo v najkrajšem času rešil svet groznega vojnega trpljenja.

V kolikor se tiče 10. Wilsonova temeljna točka bodočega stališča avstro-ogrskih narodov, 13. točka pa bodočega razmerja poliskega ozemlja, tvori mirovni korak monarhije točišče naše bodoče notranje politike in razvoj naše države. Nova ureditev naših notranjih razmer ni samo zahteva svetovnega položaja, temveč predvsem notranja potreba naše države. Cesarjev manifest tvori logično in potrebno dopolnitev mirovnega koraka. Avstrija naj se pretvori v zvezno državo, vsak narod naj tvori na svojem naselbinskem ozemlju svojo lastno državno skupnost. Tudi pri polnem uresničenju te samostojnosti bodo še vedno ostali gotovi interesi, ki bodo zahtevali skupne ureditve. Prva in najvažnejša točka omejitve samoodločbe je enakopravnost v samoodločbi

vsakega drugega. Zato mora priti do tega, da se doseže v gotovih točkah skupnost interesov in da pride glede teh točk do sporazuma. Med te skupne interese spada skupno zastopstvo na zunaj in skupno varstvo ter gospodarski odnosi.

Veliko delo nove ureditve države se more izvršiti samo ustavnim putem. Če naglašava cesarjev manifest, da se ne dotika integritete dežel ograde krone, pomeni to samo konstatiranje samo obsebi umevne stvari. Nova ureditev naše države se izvrši neodvisno od sklepov, ki jih bodo morali storiti nositelji ustavnih oblasti v deželah ograde krone.

Ravno tako malo se ni mogel cesarjev manifest baviti z bodočo usodo Bosne in Hercegovine. To vprašanje stoji zunaj ožjega ustavnega okvira, v katerem se more nova ureditev notranjih razmer Avstrije zgraditi.

Prav nič se ne obotavljam izjaviti, da bo morala bodočnost Avstrije zrasti iz sodelovanja udeleženih narodov in da bi nikakor ne odgovarjalo zgodovinski nalogi Avstrije, če bi hoteli za ustanovitev ali vzdržanje samovoljne meje med obema velikima jugoslovanskima skupinama v monarhiji zastaviti vse svoje sile.

V nadaljnjem svojem govoru konstatira baron Hussarek, da se je dualizem preživel, da pa ne sme nastati v prehodnem času noben prazen prostor ter konča z upanjem na skorajšnji mir.

Hussarekov govor je bil sprejet s popolno apatijo.

Državni zbor.

Dunaj, 22. oktobra.

Poslanska zbornica se je sestala danes na plenarno sejo, ki pa ni vzbudila skoraj nikakršnega zanimanja. Ministrski predsednik baron Hussarek je prečital dopis, v katerem sporoča, naj zbornica po nasvetu vnanjega ministra izvoli odsek, kateri naj bi ostal v trajni zvezi s pooblaščenji, ki se odpošljejo k mirovnim pogajanjem. Ministrski predsednik predlaga, naj bi zbornica vstregla želji vnanjega ministra. V ta namen naj bi se izvolil odsek 26 članov, kateremu bi se pritegnili tudi nekateri člani gospodske zbornice. Predsednik dr. Gross je izjavil, da prepušča zbornici, da stavi predlog glede izvolitve takega odseka.

Ministrski predsednik baron Hussarek je podal na to glede Wilsonove note izjavo, ki se krije z izjavo, katero je minister prečital včeraj v gospodski zbornici; govoril je obširno o cesarjevem manifestu. Vključil je Wilsonovi noti smatra baron Hussarek, da bi se Avstrija mogla preustrojiti v zvezno državo. Potreba je sporazuma in dogovora med narodi, dogovora, v katerem naj bi se narodi sporazumeli o določitvi svojih političnih in o svojih vzajemnih odnosih. Samoodločba da je paritetično načelo za vse dele; biti mora v prid vsem delom, ker bi sicer svoboda enega dela bila v škodo drugemu delu. Govornik naglašava, da bi se razgovor od naroda do naroda moral takoj pričeti (poslušec Zenker: To bi se bilo moralo prej zgoditi); obljublja vladno pomoč pri pravih pogajanjih tudi Narodnim svetom in opominja na složno delo že z finančnih in gospodarskih ozirov, ki vežejo narode. Resni trenutek zahteva brezpogojno zanesljivo funkcioniranje uprave. Ministrski predsednik se je končno dotaknil vprašanja prehrane, ki bo skoraj gotovo še težavnejša, ko se bojevniki vrnejo s fronte domov.

Rumun Isopescu-Grecul je stavil vprašanje glede odpada Ogrske in nameravane enostranske rešitve nagodbe. Za edino možen način razrešitve razmer smatra ustvaritev podonavske zveze držav. Govornik zahteva zedinjenje Rumunov na Avstrijskem in Ogrskem. — Poslanec Grigorovici protestira proti nameram Ukrajincev, ki hočejo spraviti Bukovino do Sereta pod Ukrajino. Sicer pa imajo Nemci z Rumuni slične interese, ker žive v kulturnem sosedstvu. — Ukrajinec Vasiljko govori proti Grigoroviciju in pravi, da se da pripadnost Črnovcu ugotoviti samo z ljudsko voljo. — Poslanec Lodgman pravi, da cesarski manifest zopet jasno dokazuje, da merodajni krogi ne poznajo dejanskih razmer.

V zadevi parlamentarnih posvetovanj glede mirovnih pogajanj je izjavil zunanji minister grof Burian, da nima korektnih predlogov; prepustil je obema ministrskima predsednikoma, da se sporazumeta z zakoniti-

mi zastopstvi. Na vprašanje poslanca Zahradnika, zakaj se vojaštvu ne dovoljujejo dopusti, je izjavil vojni minister, da samo radi preobloženosti železnic ne.

Poslanec Zahradnik želi, da bi bila uvedena parlamentarna kontrola nad zalogami v vojaških skladiščih, ker treba pripraviti razdelitev zalog v prid revnemu prebivalstvu.

Prihodnja seja v petek ob 10. dopoldne.

Na današnji seji poslanske zbornice so vložili poslanci dr. Korošec, Stanek in tovariši predlog, naj se jugoslovanski, češki in poljski polki brez odloga premeste v njih domovino in naj se tudi avstro-ogrsko divizije odpokličejo z zapadnega bojišča. Vojaški ranjenci in bolniki naj se premeste v domače bolnišnice. Predlog zahteva končno razpust delavskih kompanij.

Problemi o zvezi narodov.

I.

Švicarski zvezni predsednik Calonder je imel svoj čas v švicarskem nacionalnem svetu glede problema o zvezi narodov govor, kjer se zrcali potreba po ureditvi vladanja državne ideje. Na mesto principa moči v internacionalnih odnošajih naj stopi princip pravičnosti. Ta govor zasluži, da ga omenimo tu mi.

Odkar so se iz sveta srednjega veka osnovala moderne države, se je pri jurističnih in filozofičnih mislecih, pa tudi pri praktičnih državnikih vedno le porajala misel, da bi se s spojitvijo samostojnih držav osnovala skupnost narodov.

Enota evropske kulture in vedno naraščajoča medsebojna gospodarska odvisnost držav na eni strani in na drugi strani spomin na strašne posledice pogostejših vojen so vedno dovedle do tega, da se je iskala pravična poravnava med različnimi interesi držav in med internacionalnim pravnim redom.

Leta 1713. se je sklepal mir v Utrechtu. Bil je konec španske nasledstvene vojne, ki se da v marsikakem oziru primerjati z današnjo svetovno vojno. Takrat so velesile mislile, da so našle rešitev problema o skupnosti narodov, s tem, da so upostavile internacionalni red in varstvo na principu ravnotežja. Vendar to ravnotežje ni imelo nikakega organizatoričnega varstva, ostalo je tedaj zgolj na papirju. Sto let pozneje so morali narodi prenašati strašne muke velike revolucije in Napoleon-skih vojska. Konec teh zmešnjav je bil dunajski kongres in dunajskemu kongresu je sledila sveta alianca, ki je doždevno merila na to, da se načela krščanske morale uporabljajo v državnem življenju. Toda kmalu se je pokazalo, da se je ta internacionalna skupnost, katero je vodilo petero velesil, pravzaprav ukinjala le reakcionarni, svobodni sovražni politiki. Tako se je ta poizkus ponesrečil, in visoka misel v skupnosti narodov se je zopet oslabila. Kljub temu je živela dalje.

Po preteku novega stoletja so spoznali vnovič nevarnost, ki je pretila Evropi, da se široki krogi človeški potegnejo v vrtnice velike vojne. Narodni princip je naraščal in je popolnoma dozorel. Trdneje, kakor kdaj, so si stale države nasproti. Boj za materialno moč ni poznal nobenih mej. Stanje tehnike, ki je doseglo prelomne nepoznane višine, je dovoljevalo in pospeševalo nezmerno oboroževanje, v vojni pa izzvalo najstrašnejši učinek. Dalekovidni možje na različnih poljih politike, narodnega gospodarstva in vojaštva so spoznali silno nevarnost in so uvideli, da bi bile posledice take vojne, ki bi bila po trajanju in razsežnosti nepreračunljiva, katastrofalnega pomena. Da se pride v okoliščini nevarnosti, je vabila Rusija leta 1898. k prvi mirovni konferenci v Haag, kamor so se potem sešli poleti 1899. zastopniki evropskih in nekaterih ameriških in azijskih držav. Bil je, akoravno ne smemo pomena haških konferenc nikakor podcenjevati, v glavnem neuspeh, ki ga je pripisovati dvomju, katero je navdajalo ta stremiljenja v uradnih krogih in v diplomaciji mnogih držav. Nič manj ni pripisovati nepovoljni uspehi te konference topi ravnodušnosti ali smešnemu omalovaževanju, ki je vladalo v širokih krogih narodov.

Velika ideja je našla male ljudi. Brez velikega, globokega zasnovanega gibanja ni moč ustvariti ničesar velikega na kakem polju, najmanj seveda še na polju internacionalnega pravnega reda. Nobena boljša zvezda ni svetila nad drugo konferenco v Haagu leta 1907. Tudi njeni uspehi niso mogli zadovoljiti, akoravno je bilo tudi omenjeno, da se je cela vrsta držav hotela oddaljiti od doseženega, kar se je bilo takrat bistveno sklenilo na prvi konferenci. Že leta 1899. nameravana novost, omejitve oboroženja, je ostala popolnoma neuresničena. Dogovori glede mirnega izida internacionalnih preprirov so nosili značaj oslabilih kompromisov, so izraz dvomja, ki se obdrži na površju in se boji, da bi stvari zasledoval do dna. Ozrmo se danes iz naše neizmerne vojne bede nazaj na one konference iz let 1899. in 1907., tedaj nam ne uide utis, da se je tu doigrala pretresujoča žaloigra. S kakšnim prisiljenim nezaupanjem in s kakšno ljubosumnostjo na svojo absolutno svobodo dajanja so poizkušale mnoge države, nekatere bolj, druge manj, preprečiti vsako resno in uspešno zvezo v interesu mirovnega varstva, ker taka doždevno ni združljiva s suverenostjo držav! In danes? Danes so vse te države zapletene v

tišoč odvisnosti, katere rešiti nima moči posamezna država. Edino moč človeštva, onega človeštva, spoznavajočega internacionalno prijateljstvo in medsebojno spoštovanje, more tu pomagati. Toda prišlo je, kakor je moralo priti: Dočim se je v notranjosti držav ukoreninila brezobzirna trgovska konkurenca in prepir med družabnimi razredi z državnim pravnim redom, se je moral povzpeti interesni prepir med državami končno do vse uničujoče vojne.

Navajeni smo bili, opazovati svetovno zgodovino zadnjih štirih stoletij kot gospodstvo Evrope nad zemljo. Ta čas je pač za nami. V prejšnjih stoletjih se je Evropa mogla dvigniti kljub ponovnim vojnami do potrebne moči, da dovrši svetovno delo in da razširi gospodujoči vpliv, ker takrat ni bilo nikakih drugih zemeljskih delov, ki bi stale evropskim velesilam resno v konkurenci. Tekom zadnjih sto let se je ta položaj nekako izpremenil in danes imamo že pred seboj popolnoma izpremenjeno sliko. Nedotaknjene ali vendar razmeroma oslabiljene obstojajo, silnega in velikega razvoja zmožne, države in narodi izven našega zemeljskega dela, ki so na najuspešnejši način stopile v gospodarsko in politično konkurenco z evropskimi narodi. Svetovni blagor je mogoče doseči le, ako se brezobzirnim, strašnim vojnami, iz katerih se je vsakokrat izcimil konkurenčni boj med evropskimi državami, napravi vendar enkrat konec.

Vojna poročila.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 22. oktobra. Uradno se razglša: Na italijanski fronti se je včeraj v zgodnjih urah sovražniku posrečilo, da je v ozemlju Monte Sisemo začasno vdrl v naše järke. V protisunkju smo ga vrgli zopet ven. Nadaljnji sovražni napadi so se izjalovili v našem artiljerijskem ognju. Na balkanskem bojišču smo ob Moravi zavrnili sovražne napade. Uspešno podjetje nemških čet je dovedlo v sovražnikove järke. Pri Zaječarju so Srbi napredovali. V Albaniji je prišlo ob reki Mati do neznanih spopadov.

Boji na zapadni fronti.

Berlin, 22. oktobra. (Uradno.) Ob Lysi in ob Scheldi infanterijski spopadi. Sovražnik je skušal prekorčiti omenjeni reki. Severovzhodno Kortryka je prodrl z oklopnimi vozovi, jugovzhodno z močnimi oddelki do naših črt, kjer je bil s težkimi izgubami odbit. Angleži so namestili v zvoniku cerkve St. Amand svoje strojne puške. Pri Le Chateauju in Solesmesu sovražnik ni ponovil svojih napadov. V nočnih bojih so ostale pristave v sovražnih rokah. Močni francoski napadi na široki fronti med Oiso in Serreom so bili zavrnjeni. Na višinah ob Aisni se vrše ljuti boji, ki potekajo ugodno za nas. Severno Sommerance so v široki fronti napadle ameriške čete. Napadi so se ponesrečili v našem topniškem ognju in v protisunkju. Amerikanci so imeli težke izgube. Od sovražne flotilje 8 letal, ki je napadla kraje v dolini Lahn, smo 4 letala sestrelili.

Berlin, 22. oktobra zvečer. Po močnih napadih na Flanderskem, jugovzhodno Deinze in vzhodno Kortryka je sovražnik pridobil tal. Na ostalih delih fronte so se ponesrečili sovražni napadi.

Z balkanskega bojišča.

Berlin, 22. oktobra. Severovzhodno Kruševca in pri Bukoviku smo zavrnili sovražne napade. Ob južni Moravi smo izvršili uspešna podjetja.

Politični pregled.

— **Jugoslovanski manifest v parlamentu.** Manifest jugoslovanskega Narodnega vijeća je napravil na dunajske politične kroge globok vtis, zlasti ker prihaja naravnost kot odgovor na cesarjev manifest. Kakor se z Dunaja poroča, bo predsednik Jugoslovanskega kluba, manifest svečano prečital v poslanski zbornici. Manifest bo prečitan tudi v delegacijah ter v ogrskem parlamentu.

— **Delegati Narodnega vijeća odpotujejo v Švico.** Jugoslovanski klub bo v zmislu zagrebskega sklepa posredoval, da dobijo delegati Narodnega vijeća potne listine za inozemstvo. Kakor je posneti iz razpoloženja, bo ta zadeva v najkrajšem času povoljno rešena.

— **Manifestacije v Zagrebu.** Zagreb, 22. oktobra. 22. oktobra. Ko je včeraj dospel v Zagreb glas o Wilsonovem odgovoru na avstro-ogrsko noto, so vsi listi priredili posebne izdaje. Zavladala je v mestu velika radost; raz vseh hiš so visele narodne zastave. Zvečer je prišlo do velikanskih manifestacij. Nad 20.000 ljudi je manifestiralo po ulicah, nosilo narodne zastave in navdušeno vzklikalo Trumbiću in Wilsonu. Manifestacije so se udeležili tudi srbski in ruski ujetniki. V gornjem mestu je množica priredila ovacije pred saborsko palačo, kjer zboruje Narodno vijeće in pred palačo bana Mihalovića. Za danes se pričakuje zopet velike manifestacije. Zbere se tudi socialno demokratično delavstvo. Delavstvo je proglasilo manifestacijski, generalni štrajk.

— **Samostojna ogrska armada.** Kakor znano, je ogrska vlada izdelala zakonski načrt glede izpremembe razmerja med Avstrijo in Ogrsko v zmislu personalne unije. V zvezi s tem bo izšel tudi cesarjev manifest o ustanovitvi samostojne ogrske armade. Med demobiliza-

cijo naj se prične obenem tudi z uresničenjem samostojne armade. Cesar je sprejel predvčerajšnjim ogrskega honvedskega ministra barona Szurmaya v avdienci, ki se je bavila z izpremembo v ogrski armadi. Za prihodnji čas je pričakovati izpremembe tudi v ogrskih parlamentarnih strankah. Večina članov Tiszove stranke bo vstopila v stranko osemštiridesetnikov, ki jo je pred kratkim ustanovil ministrski predsednik Wekerle. Obe stranki bosta nadalje podpirali vladno politiko v parlamentu. Novi program združenih strank se ne bo razglasil. Nova vladna stranka bo štela najbrže 250 članov. Stranka osemštiridesetnikov pa ne bo ostala nedotaknjena, ter bo iz te stranke izstopila cela vrsta poslancev, ki s Tiszovo stranko ne marajo sodelovati. Izvršile se bodo tudi izpremembe v ministrstvu. Te izpremembe pa se bodo izvršile šele čez nekaj časa. V poglavitnem obstojajo izpremembe v tem, da bodo nekateri politiki Tiszove stranke, zatrijuje se, da trije, imenovani za ministre.

— **Češki Narodni odbor proti izvozu živil.** Praga, 22. oktobra. Češki Narodni odbor je soglasno sprejel resolucijo, v kateri pozdravlja sklep Socialističnega sveta, ki stremi za tem, da se z vsemi sredstvi prepreči sistematični izvoz živil.

— **Naša zveza z Nemčijo pretrgana.** Avstrijsko vsemušsko glasilo »Ostdeutsche Rundschau« poroča o cesarjevem manifestu: Združitev novih držav Avstrije v eno enoto je zelo rahlo. Zvezane so s papirnato špago iz najslabšega papirja. Ne govori se niti o skupnih vnanje političnih smereh. Nova avstrijska zvezna država te skupnosti ne pozna. To je poglavitno, kar beremo iz manifesta, namreč, da je naša zveza z Nemčijo pretrgana.

— **Avstrija, Nemčija in mir.** »Arbeiterwille« piše: Ne verjamemo, da bi bilo v Nemčiji še dovolj ljudi, ki bi se odločili za vojno in za Hohenzollerje namesto za mir brez Hohenzollerjev. Nemcem je pa sicer svobodno, naj naredijo, kar hočejo. Za nas pa stoji stvar drugače: mi take požrtvovalnosti ne razumemo, ker je nočemo in več ne moremo naprej. Za nas stoji stvar tako, da moramo takoj imeti mir.

— **Nemški narodni svet** je imel predvčerajšnjem v dvorani nižjeavstrijskega deželnega zbora dolgotrajno sejo ter se je v obsežnih razpravah razmotrivalo o stališču avstrijskih Nemcev. Otvoril je zborovanje poslanec dr. Waldner z govorom, v katerem je naglašal pravico nemškega naroda do samoodločbe in do lastne neodvisne državnosti. Predsedstvo je prevzel poslanec Seitz, ki je izjavil, da se mora nova nemška Avstrija ustanoviti po volji nemškega naroda. Zborovanje je na to sprejelo resolucijo, ki izreka odločenost nemškega naroda v Avstriji, da sam odloča o svoji bodoči državni ureditvi, ustanovi samostojno nemško-avstrijsko državo in da uredi svoje odnose napram drugim narodom potom svobodnih pogajanj. Nemško-avstrijska država zahteva vse nemško naselbinsko ozemlje zlasti tudi v sudetskih deželah. Dohod nemškega naroda do Jadranskega morja bo treba zagotoviti s pogodbamj z drugimi narodi. Izvoli naj se konstituenta na podlagi splošne in enake volilne pravice, ki naj izdela ustavo nemško-avstrijske države. Do tedaj bodo nemški državni poslanci kot provizorični narodni zbor za nemško Avstrijo zastopali nemški narod. Oni zahtevajo pravico, zastopati nemški narod v Avstriji pri mirovnih pogajanjih, pogajati se z drugimi narodi zaradi prenosa uprave na nove države in zaradi nove ureditve razmerja med narodi ter polnomoč, da uredi zakonodajo in izvršilno oblast. Zlasti bodo morali nemški poslanci skrbeti za prebivalstvo v nemški Avstriji, ki trpi pomanjkanje. Za rešitev te naloge je sklenilo zborovanje izvoliti 20členski izvršilni odbor z nalogo, da izdela načrte o ustavi nemško-avstrijske države. Odbor je bil pooblaščen najemati v to svrhu tudi posojila. Končno izreka resolucija pripravljenost, da naj državni poslanci sodelujejo na podlagi še obstoječe ustave pri vseh korakih, ki so potrebni, da se zagotovi pravno in gospodarsko življenje do prevzeta vseh državnih obveznosti. Na to so podali posamezni strankarski voditelji izjave. Poslanec dr. Adler je izjavil v imenu nemških socialnih demokratov, da hočejo složno z ostalimi člani narodnega zbora vršiti svojo dolžnost, toda brez kršenja principov socialne demokracije. Prebral je izjavo, ki pozdravlja slovanske in romanske sodruge kot brate ter naglašja, da so socialni demokrati pripravljeni, združiti se z drugimi sosednjimi narodi pod sprejemljive zvezne državo, če to hočejo drugi narodi pod sprejemljivimi pogoji. Sicer bi se morala nemško-avstrijska država kot posebna zvezna država priklopiti Nemčiji. Izjave so podali nato poslanci baron Pantz, Schrafel, Oiner, Knirsch in Steinwender. Prihodnja seja se skliče pismeno.

— **Šlezski Nemci ne marajo v češkoslovaško državo.** »Rovnost« piše: Nemški poslanci iz Šlezije priobčujejo oklic, v kojem protestirajo proti ustanovitvi češko-slovniške države in proti temu, da bi se tudi Šlezija kooptirala vanjo. Na dan 15. oktobra so sklicali prebivalstvo nemške Šlezije k veliki manifestaciji. Na njihove »želje«, polne šovinizma, bomo o dani priliki še komaj odgovarjali. Nemci v deželah češke države se morajo naučiti poznati enakopravnost in potem se bo godilo tudi njim pri nas dobro. V vsakem slučaju jim bo bo-

Ile kot je bilo nam za njihove hegemonije (gr. pol. veljstva).

— **Drobtine iz parlamenta.** Govornik dunajskih Nemcev dr. Zenker je karakteriziral situacijo na Bolgarskem z besedami: »Balkanski vlak ne vozi več!« — »Arbeiter Zeitung« se čudi, zakaj da se jeze Nemci tako na češkega agrarca Staňka, saj pripovedujejo oni že cela leta o Čehih to, kar je rekel Stanek. — Bajnopovestni žmojemski poslanec Teufel je klical Čehom: »Bodite tiho, če ne vas vržemo vse skupaj ven!« Vsi so se mu seveda smejali, le posl. sochr. Bechyně mu odgovori: »Ah, ne trudite se! Mi pojdemo sami ven in še zelo kmalu, tako da vam bo vsem skupaj še žal!«

— **Nov politični proces.** Posl. Bugatto je podal v zadnji konferenci predsednikov strank nujni predlog o nastajajočem vojaškem procesu proti 37 Italijanom, med kojimi so tudi bivši poslanci Avancini in Paviazzi ter vladni komisar Bertolini iz Tridenta. »Do zadnjega diha bo izvajala Avstrija politične persekucije«, pripominja »Arbeiter-Zeitung«.

— **Hrvatski ban odklanja pogajanja z Ogrsko.** Ogrski ministrski predsednik je povabil bana Mihalovića naj pride v Budimpešto na posvetovanje. Hrvatski ban je povabilo odklonil, češ, da ne more priti v Budimpešto, ker mu razvoj dogodkov in sedanjí položaj na Hrvatskem tega ne dopušča.

— **Italijani in federalizacija Avstrije.** Z italijanske strani se sporoča: Italijanski poslanci odklanjajo ustanovitve narodnega zbora in hočejo počakati, ker biva jo Italijani še vedno v ožjem ali širšem vojnem ozemlju.

— **Francija ne zahteva več gospodarske vojne.** Pariški »Temps« poroča, da je francoski kabinét načeloma sprejel Wilsonov predlog, ki vsebuje preklicanje zahtev, da naj se po vojni nadaljuje proti Nemčiji gospodarska vojna.

— **Angleški vojni kabinét.** Londonska poročila napovedujejo, da je v angleškem vojnem kabinetu pričakovati znatnih sprememb. Predvsem se računa z vstopom lordov Lansdowna in Greya. Smuts in Curzon bosta izstopila, vstopil pa bo lord Churchill, ki prevzame na novo ustanovljeni resort.

Nekaj polemike.

Nekaj bivših sodelavnikov »Napreja« izdaja list »Demokracija«, v kateri od časa do časa z visokega stališča eden ali drugi ogrize našo jugoslovansko socialno demokratično stranko. Zlasti se v tem poslu odlikuje Abditus, ki bi zadnje čase rad nekaj »veljal«. Gre mu seve za »veljavo« med gospodo, vsled tega, naravno, išče priložnosti, da udari po nas. No, nas to ne boli; hočemo le pibiti nekaj njegovih ljubeznivosti. — Dne 8. septembra t. l. se je vršila okrajna konferenca ljubljanskih sodrugov. Ta konferenca je sprejela resolucijo, v kateri je izjavila, da hoče sodelovati za doseg svobodne in demokratične jugoslovanske države S. H. S., vsled tega pozdravlja ustanovitev Narodnega Sveta za Cislajtanijo ter želi, da se skoro ustanovi Narodni Odbor za vse Jugoslovane v Zagrebu. Konferenca je dalje izrekla svoje simpatije ruskemu proletarijatu, predvsem sodrugu Ljenu. Abditus seve vidi v teh sklepih »breznačelnost in konfuznost«. Njegovi glavi ni všeč, da se je konferenca v Ljubljani izrekla za delo v doseg svobodne in demokratične jugoslovanske države S. H. S., češ, da je strankini zbor leta 1917. sprejel resolucijo, ki govori o adrijsko-sudetski-donavski zvezni državi. Namen, da bi smešil jugoslovansko socialno demokratično stranko, mu ne pusti trezno razmišljati. V Božiču 1917. je stranka na kratko izrekla stoječ na znani tivolski resoluciji od novembra 1909 kot cilj jugosl. soc. demokratične stranke: ustanovitev samoupravne, kulturne, gospodarske in politične celote vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov na sklenjenem gospodarskem prometnem ozemlju ne oziraje se na državne zveze. Da je bil takrat strankini zbor mnenja, da bo najbolje, če se narodne države, prebivajoče v adrijsko, donavsko, sudetskem ozemlju, združijo v federativno državno zvezo, bilo je to povsem v redu, kajti bodočnost nam bo v tem pogledu šele povedala, kaj in kako. Pameten človek ne vidi v teh sklepih prav nič konfuznega ali kaj podobnega. To vidi le tak, ki bi po vsi sili rad bagateliziral in sebe poviseval.

Naš strankin zbor leta 1917. je tudi pozdravil zmago ruske proletarske revolucije kot prve revolucije, ki je bila edina v stanu strmoglaviti carizem in buržoazijo, kapitalizem in nacionalizem obenem —; ljubljanska konferenca 8. septembra pa je zopet izrekla simpatije ruskemu proletarijatu. Ista konferenca je pa — o groza — pozdravila ustanovitev Narodnega Sveta. Zopet Abditusova glava ne more pojmiti tega. Kritiki ne ve več, da se delavska revolucionarna stranka vedno rada spominja lirabrega in junaškega dela ruskega proletarijata v boju za emancipacijo delavskega razreda. Da pa politična jugoslovanska socialna demokratična stranka vidi doma marsikaj, kar je potrebno za razvoj proletarske stvari in da to po svoji moči forsira — tega seve zopet Abditus ne pripozna, ker zanj je nadvse jasno, da kdor gre v »Narodni Svet«, mora odločno odkloniti sodruga Ljenu. Kakor bi se tisti, ki gre v Narodni Svet, naj sčel, in stal v zboru narodnih svetnikov gol, čakajoč na novo za vse enako uniformo.

Abditus seve vsikliko kot triumfator: ali je mogoča še večja konfuznost v političnih zadevah? Odgovorjamo, da je, in sicer v glavi kritika.

V isti številki »Demokracije« je priobčil g. Rule članek »Kam?«, v katerem izreka to-le blagohotno sodbo o našem listu, »da je samo še slovenska zakasnela izdaja remških socialno demokratičnih listov« — to seve radi tega, ker on — Rule — in njegovi tovariši ne sodelujejo več! Sicer nam pripoveduje g. Rule, da »se socialist ne sme omejevatí na delo v okviru lastne stranke, on ne sme ozkosrdno lepeti na lastnem glasilu in strarkarskem časopisu, socialist mora marveč najti pot v druge stranke in sicer jo mora najti s publicističnim delom, s predavanji in osebnim stikom.« Mi bi pripomnili, da mora socialist v prvi vrsti delovati v svoji stranki, kadar je tu izvršil svojo dolžnost, gre lahko še drugam. Seve: delo za stranko, ni blatenje stranke in njenih naprav. V.

Dnevne vesti.

— **Dnevnikom preti nevarnost obustave.** V nedeljo se je vršila v trgovskem ministrstvu brzozavnim potom sklicana ponovna seja časopisnega odseka, na kateri so sklenili naslednje: »Na seji je ugotovil vodja uradne centrale za razdeljevanje papirja, da so ustavile obrate skoro vse tovarne, ki so izdelovale papir in da niti v tovarnah niti v časnikarskih upravah ni nikakšnih papirnih zalog. Časopisni odsek je soglasno sklenil, podvzeti pri avstrijski celokupni vladi kakor tudi pri ministrstvu za javna dela, pri železniškem ministrstvu in pri vojnem ministrstvu vse korake, da bodo preskrbljene tovarne za papir vsaj za silo od vojaških premogovnih zalog in da bodo transportne težkoče glede časopisnega papirja v toliko boljšane, da se zagotovi obstoj časopisne industrije. Po soglasnem mnenju časopisnega odseka je nevarnost, da že v najkrajšem času ne bodo mogli več izhajati dnevni časopisi. Obenem je opozarjal časopisni odsek na to, da je odgovornost za vse posledice, ki bi nastale, ako bi časopisi v tem času ne mogli izhajati, tako velika, da bo morala poseči v to zadevo najvišja vladna instance.

— **Avstrijski tobačni monopol** ima po poročilih dunajskih listov, tobaka za smodke še do 1. 1921. S tem se zavračajo vse prejšnje trditve. Torej kadilci smodk tobačnega monopola jih bodo še dolgo lahko kadili.

— **Vlak jo je povozil.** Iz Trsta pišejo: Na ročalski postaji v bližini Trsta je zašla Tržačanka, gospa Mervičeva pod vlak, ki je je odtrgal glavo. Bila je takoj mrtva.

— **V Pulju je umrl** sodrug Jožef Klemenčič dne 19. t. m. Ljubeznjivemu in delavnemu sodrugu bodi zemljica lahka!

— **Divji lovec.** Celovski »Mir« pripoveduje pod tem naslovom o naslednji socialni zgodbi: »Dne 8. septembra so dobili orožniki iz Šmarjete na Črnem vrhu divjega lovca M., drvarja pri baronu Helldorfu. Pri hišni preiskavi so našli razen puške, za katero je imel dovoljenje, samo prazne posode, nič kruha, nič moke, pravo lakoto. Dva meseca že ni bil dobil sladkorja, moke samo 2 kilograma na osebo. Kako naj mož preživi družino, ko za služi dnevno le 6 K, prisiljen je pa delati pri baronu, ker je pod njegovo streho? Draginja postaja vedno hušja, in to naj bi upošteval tudi g. baron. V naših krajih lahko opazujemo, kakšno kulturo nam je prinesel nemški kapitalizem. Kjer so prej bile lepe kmetije, rodovitne njive intravniki, ki jih je slovenski rod obdeloval, je sedaj gozd, divjačina pa grozi zadnjemu zrnu. Dne 3. oktobra je bil divji lovec kaznovan na pet dni zapor; sodišče se je oziralo na obupno stanje obsojenca. Vprašamo: Kam je prišlo tistih 33 divjih koz, ki so bile za drvarje ustreljene? Drvarji so dobili celo leto le 2 do 3 kilograma mesa!« — Gospodje baroni in drugi njim sorodni — oni naj bi bili vsaj toliko usmiljeni in gledali skozi prste, ako že gre in ustrelji »divji lovec« par zajcev ali srn na skrivaj, da si z njimi uteši lakoto. To pa zaradi tega, ker ti gospodje niso toliko pošteni, da bi odmerili svojim hlapcem in nastavlencem vsaj one minimalne plače, da bi se mogli vsaj za vso silo preživeti.

— **Hrvatski Sokol oživljen.** Hrvatsko sokolsko društvo sme zopet nadaljevati svoje delovanje, ki so ga začetke vojne oblasti prepovedale.

— **Nespametna mati.** Graško deželno sodišče je obravnavalo o naslednjem slučaju: Vdova šolskega nadzornika Irma Scholz v Gradcu je kupila svojim otrokom šestmilimetroso pištolo in sicer za igračo. Svojemu dvanajstletnemu sinu pa je dovoljevala, da je streljal ž njo po okolici. Ta materina lahkomišelnost se je bridko maščevala in zahtevala nedolžno žrtev v osebi trinajstletnega dečka. Pri kopanju je namreč streljal omenjeni dvanajstletni otrok v družbi svojih tovarišev s svojo pištolo na razne predmete ob vodi in nesreča je hotela,

da je zadel v prsa nekega trinajstletnega tovariša ter ga usmrtil. Lahkomiselno mater je obsodilo sodišče na teden dni strogega zapor.

— **Mezde dunajskih kavarniških uslužbencev** so naslednje dogovorjene: za raznašanje 110 K, piccolom pri serviranju 90 K, blagajničarjem 70 do 100 K, kuharjem 300 do 320 K, kuharicam 240 do 280 K in kuhinjskim pomočnikom 210 K dnevno. Razen mezde pripada uslužbencem zajtrk, »malca« in blagajničarjem še stanovanje in hrana. Kdor izmed personala je pa dobival že preje višje mezde, ta dobi sedaj 30 procentov draginjsko doklado.

— **Sladkor na vagonih v kavarnah vojnih oderuhov in tihotapcev.** V petek je zasačila policija v kavarni »Nizza« v Jungmannovi ulici v Pragi, ki je središče trgovskih spekulantov, družbo treh oderuhov v trenutku, ko so prejeli ček za 250.000 K za vagon sladkorja. Na ta način prodani sladkor je bil odposlan iz Plzna praškemu vojaškemu poveljstvu. Aretirani so bili Alojz Souček, Paul Kotter in znani vojni oderuh Löwenstein.

— **V Olomucu** izda občina takozvani »denar za silo« (Notgeld) po 5, 10 in 50 vinarjev, da odpomore pomanjkanju drobiža.

— **To so humanisti!** Kmet Jan Sladek v Malem Boru neče ničesar prodati ljudem, dasi bi mogel in dasi pravi, da je »Čeh«. »Raje vržem vse na gnoj, kot pa da bi kaj prodal... Raje dam vse državi, kot pa da bi dal žreti ljudem!« — to so njegove besede, s kojimi odganja prosee revno češko ljudstvo, prosee z denarjem v roki... Koliko takih brezčutnežev in takih izvržencev biva še po moravskih ravninah? vprašuje »Ravnost«. »In koliko jih biva še po jugoslovanskih ravninah?«

— **160 vagonov žita segnijo.** Čujte in strmite: V mlinu Közmendi na Ogrskem je vsled nemarnosti nadzorovalnih organov segnijo 160 vagonov žita. Proti ravnateljstvu so vložili tožbo, žita pa le ni.

— **D'Annunzio preletel Alpe.** »Neue Zürcher Zeitung« poroča iz Pariza: Gabriele d'Annunzio je priletel 25. m. m. iz Italije v Francijo. Vzletel je ob 9. zjutraj v Turinu in pristal opoldne v Chaloussu. Alpe je preletel hitro ob zelo neugodnih pogojih. Letel je na istem stroju, na katerem je obiskal in krožil nad Dunajem. Ko je pristal, se je oglasil d'Annunzio pri poveljniku italijanskih čet na zapadnem bojišču, generalu Albriciju.

— **Srbski dijaki študirajo v Švici.** V Švici je študiralo letos 307 srbskih dijakov, izmed katerih je bilo 70 žensk. Od teh jih je pohajalo visoko šolo 307, ostali so posečali srednje in ljudske šole.

— **Kako so zmagovali nemški kapitalisti v Rumuniji.** »Strana Romana«, akcijska družba za petrolejsko industrijo v Bukarešti je imela za trgovsko leto 1917. kosmatega dobička 24.395.003 levov (lani 23.722.464 levov). Če odštejemo vse odpise ostane še čistega dobička 14.142.113 levov (lani 13.920.332 levov). Dividenda znaša 16%. — Dolgo se niso upali s poročilom na dan; čakati smo morali nanj celih 10 mesecev.

— **Oporoka generala pl Czerliena.** Hrvatski listi poročajo, da je zapustil generalmajor Marko pl. Czerlien vse svoje premoženje v znesku 200.000 kron Jugoslovanski Akademiji v Zagrebu. Od te zapuščine mora izplačati Akademija Matici Hrvatski 30.000 kron, pokojninskemu skladu deželnega gledišča 10.000 K in Czerlienovi zadrugi v Šumeču 20.000 K.

Gospodarstvo.

Tudi brez »bogatih poedincev« bo šlo dalje! Povsod, kjer je z zdravim in s socialističnim duhom urejvano konsumno društveno gibanje, pričakujejo po vojni orgomen razvoj teh gospodarskih organizacij nižjih slojev. Vojna je poučila ljudstvo tudi v tem oziru ter je izvršila ogromno agitačno delo. Pri današnjem pomanjkanju živil ne morejo, v slučajih tudi ne smejo, zadružne organizacije sprejemati novih članov, toda takoj, ko bo odstranjena tudi ta od vojne napravljena — ovira, se začne veliko pristopanje članov v konsumno-društvene organizacije. Ne glede na vse težkoče vojne dobe je delovanje zadružnih organizacij naravnost razveseljivo. Prinesli smo o tem že mnogo primer, ne le o zadružnem gibanju v Avstriji, ampak tudi v tujini. Danes leže pred nami podatki o zadružnem gibanju v Nemčiji. Organizacije konsumentov imajo tu skupaj 2.900.000 članov, kar pomenja, da si pušča danes 14 milijonov neimovitih ljudi preskrbovati svoje potrebešine potom konsumnih društev. To znači eno petino vsega nemškega prebivalstva! Od tega pripada na »Osrednjo zvezo nemških konsumnih društev«, ki jo vodijo socialni demokrati 2.189.630 članov, torej tri četrtine vseh organiziranih konsumentov, obsegajočih 10 milijonov

ljudi. Pred petnajstimi leti je imela ta zveza komaj 537.085 članov. Zveza izkazuje 591 milijonov mark denarnega prometa, v svojih lastnih tovarnah in delavnicah je izdelala za 144 milijonov mark blaga za člane. Društva, združena v zvezi, naznanjajo 122 milijonov mark članskih hranilnih vlog, ta društva imajo za skupno 107 milijonov mark lastnih hiš in posestev. Velenakupna družba ima 10 milijonov mark deležnega imetja, 15.700.000 mark rezerv in 71.700.000 mark bančnih vlog. In ta cela velikanska gospodarska organizacija je sezidana na združno-društveni podlagi in glavna sila vsega tega podjetja in vsega njegovega delovanja je društveni idealizem, delujoč le za korist članov. Nekateri nazadnjaki bi nam radi pripovedovali, da ni mogoče brez »bogatih in močnih poedincev«, brez zanimanja za zaseben dobiček, nobeno gospodarsko življenje in nobeno podjetje. Zadržna delavska podjetja pa zavračajo najboljše s svojim uspešnim delovanjem vse te predpotopne nazore in trditve.

Državni kancler o mirovni izgledih.

Berlin, 22. oktobra.

Danes se je sešel državni zbor, da se posvetuje o naznanjenih ustavnih spremembah. Seje so se udeležili tudi avstrijski državniki. Takoj po otvoritvi zbornice so prešli poslanci k dnevnemu redu, to je, k posvetovanju o ustavnih spremembah. Med splošno napetostjo je prevzel besedo državni kancler princ Maks Badenski. Izvajal je med drugim naslednje:

Ves nemški narod hoče slišati, kakšne izgleda goji nemška vlada za mir. Razumeli bode, da se moram o tem zelo previdno izražati in zato izjavim danes o mednarodnem položaju le to, da je izzval prvi odgovor predsednika Wilsona na mirovni korak nemške vlade hud boj med nazoroma »pravni mir« ali »nasilni mir«. Gre za boj, ki ga vsaka dežela javno bojuje, in ki bi moral v enakem položaju obstojati tudi pri nas. Na eni strani povzdiguje svoje glasove, in sicer glasneje kot kdaj prej, tisti, ki se domišljajo, da je prišel trenutek, ko morejo zadovoljiti na zemlji naše nemške domovine vse zbrane strasti sovraštva in maščevanja. Na drugi strani pa stoje odkritosrčni pristaši zveze narodov, ki so si svesti, da igra misel nove vere, novega prepričanja, odločilno preskušnjo. Ta osnovna misel se glasi: Predno utegne katerasibodi sila izmed velesil izrabiti svojo silo kot sredstvo v dosego od nje same zastopane pravice proti drugemu narodu, je treba poskusiti, da se doseže mir potom prostovoljnega sporazuma. Ta boj med obema nazoroma še ni odločen.

Zadnja nota predsednika Wilsona nemškemu narodu ni pojasnila, kako izpade ta javni boj. Morda prinese novi odgovor iz Washingtona končno jasnost. Dokler pa se to ne zgodi, moramo misliti na dve možnosti: Prvič na to, da hočejo sovražniki nadaljevati vojno in da nam v tem slučaju ne preostaja nič drugega, kot da se borimo z vso silo naroda. Kdor se je postavil na podlago pravnega miru, je prevzel obenem dolžnost, da se brez boja ne ukloni pred nasilnim mirom. Pa tudi drugo možnost moramo že danes v vsej njeni razsežnosti premostriti: Nemškega naroda ne smemo voditi slepo k mirovnim pogajanjem. Narod je danes upravičen, da stavi vprašanje: Ako se napravi mir na podlagi Wilsonovih pogojev, kaj pomeni to za naše življenje in za našo bodočnost? Šele naš odgovor na Wilsonov odgovor je povedal nemškemu narodu, za kaj pravzaprav gre. Za naše stališče naj ne velja več, kaj sami priznavamo, temveč, kar se spozna kot pravo v prostem razgovoru z našimi nasprotniki. To je pač težka žrtev za ponosni in na zmage navajeni narod.

Z raznih strani prihajajo glasovi, da pomenja spremembo Wilsonovih pogojev uklonitev pred sovražnikom, ki bo odločil pravno vprašanje izključno le na podlagi svojih lastnih interesov. Jedro vsega Wilsonovega programa je zveza narodov. Toda njegova ustanovitev je možna le tedaj, ako vsi narodi premagajo svoj nacionalističen egoizem. Realizacija pravne skupnosti zahteva, da se vsak narod odreče delu svoje samostojnosti, ki je bila doslej znak državne visokosti. Ako stojimo na podlagi narodnega egoizma, ki je bil še pred kratkim vodilna sila v življenju narodov, potem za nas ni obnove in prerodenja. Ako pa uvidimo, da je zmisel te strašne vojne predvsem zmaga pravne ideje, in ako se tej ideji ne zoperstavimo, ter se jej prostovoljno podvržemo, tedaj najdemo v njej zdravilo za rane sedanjosti in za moči bodočnosti. Srečo in pravice drugih narodov moramo sprejeti v svojo narodno voljo. Potrebno je, da odstranimo stari ustavni sistem, ker le tedaj bo dana možnost, da se udeležijo ideja zveze narodov.

S tem sem prešel k vprašanju o notranji politiki. Pruska volilna reforma, na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice je zagotovljena. Dalje sta predloženi zbornici dve zakonski osnovi: Prva naj omogoči članom visoke zbornice, da vstopijo v državno vodstvo, ne da bi izgubili s tem svoj državnozbornski man-

dat. To je potrebno, ako naj ostane zveza med parlamentom in najvišjo državno oblastjo tako trdna, kakor to zahtevata skupno delovanje in medsebojno zaupanje. Druga zakonska osnova predlaga spremembo zakona glede zastopanja državnega kanclerja. Doslej so mogli nadomeščati državnega kanclerja le voditelji najvišjih državnih oblasti.

Od julija 1917 sem že datira misel o politični odgovornosti. Sedaj je postala ta misel zrela in dejstvo. Nemški narod je dozorel, da se vlada sam in napačno je mnenje, da so nas prisilili do spremembe v značaju naše politike zunanji faktorji.

V debati je govoril med drugimi tudi poslanec sodr. Ebert. Izjavil je, da so vstopili socialni demokrati v vlado z namenom, da rešijo domovino. Wilsonu je dana prilika, da z dejanjem dokaže, da je ostal zvest svojim idealom o trajnem miru pravice in zvezi narodov. Izpraznitev zasedenih ozemelj se mora izvršiti v redu. Neomejeno podmorsko vojno so socialni demokrati vedno pobijali. Sestava nove vlade pomenja rojstni dan nemške demokracije. Parlamentarna vlada se mora nepreklicno utrditi in odstraniti je treba v državi vojaško oblast.

Zasedanje zbornice in nadaljnje posvetovanje se vrši jutri.

Zadnje vesti.

Wekerle in Jugoslovansko vprašanje.

Budimpešta, 22. oktobra. Ministrski predsednik Wekerle je v poslanski zbornici govoril o ameriški noti ter izjavil, da Wilson ne upošteva avstro-ogrskih ponudbe za premirje in mir. V nadaljnjih razmotrivanjih priznava ministrski predsednik zahteve češkega naroda, a pravi, da Slovaki nečejo priti v češko državo. Zedinjenju Jugoslovancov v deželah ogrske kro- ne ogrska vlada ne ugovarja; pozval je Hrvat- te, naj izrazijo svoje želje.

Čeho-slovaška vlada.

Dunaj, 22. oktobra. Načelniki parlamentarnih strank so se sestali danes na posvetovanje na katerem je poslanec Stransky v imenu Češkega svaza izjavil, da je ententa priznala češko-slovaško državo, ki ima svojo vlado v Parizu. Za pogajanja da je kompetentna edino češko-slovaška vlada in noben češki poslanec ni upravičen razpravljati z Dunajem ali s kom drugim.

Iz ogrskega parlamenta.

Budimpešta, 22. oktobra. Na današnji seji poslanske zbornice je grof Karolyi utemeljeval svoj predlog za ustanovitev neodvisne ogrske države. Vlada — je rekel govornik — ne stori ničesar; naj se končno zgane, ali pa naj se umakne demokratični vladi. Zveza z Nemčijo se mora razdreti, ogrski polki pa poklicati domov. Sklene naj se takoj poseben mir in ustavi izvoz živil iz Ogrske. Grof Apponyi je nujno predlagal, naj se ustanovi odsek 15 članov za vnanje in notranje zadeve. Predlog je bil soglasno sprejet.

Zlato avstro-ogrskih banke se spravi na Dunaj.

Budimpešta, 22. oktobra. V ogrskem parlamentu je grof Karolyi izjavil, da je avstro-ogrška banka glasom zanesljivih poročil naročila budimpeštanski podružnici, naj spravi svojo v kletih zavoda nahajajočo se zalogo zlata na Dunaj. Stranka je vložila tozadevno interpelacijo. Finančni minister Popovics je na to izjavil, da bo avstro-ogrski banki zabranil transport zlata.

Težke zahteve entente.

Stockholm, 22. oktobra. Glasom poročil iz londonskih političnih krogov zahteva ententa kot pogoj za premirje: izpraznitev Metz in Strassburga, odstop Helgolanda in Kiela, izročitev vseh podmorskih čolnov in vsega trgovskega brodoma.

Haag, 22. oktobra. Ameriški listi objavljajo poluradno noto, ki zahteva, da Nemčija prepusti Franciji Alzacijo-Loreno in da sicer upostavi stanje, kakor je bilo pred vojno.

Nemški podmorski čolni poklicani domov.

Madrid, 22. oktobra. Španska vlada je prejela uradno poročilo iz Nemčije, da je nemška admiraliteta ukazala podmorskim čolnom, da se takoj vrnejo v domovino.

Shodi.

Grastnik. Občni zbor konsumnega društva v Grastniku se bo vršil dne 27. oktobra 1918 ob 3. popoldne v združni gostilni. Poleg poročil je na dnevnem redu sklepanje o dobičku, volitev enega člana načelstva in treh članov nadzorstva. Člani, udeležite se tega občnega zbora!

Podružnica »Unije« avstrijskih rudarjev v Idriji vabi svoje člane s tem na redne društvene razgovore (diskuzije), ki se bodo vršile odslej vsako soboto točno ob pol 9. zvečer v društvenih prostorih.

Javen shod eraričnih gozdnih delavcev v Idriji se vrši v nedeljo, dne 27. t. m. ob 11. uri popoldne v pivarni pri »Črnem orlu« v Idriji. Na dnevnem redu bodo plače in aprovizacija. Prizadeti pridite vsi!

Umetnost in književnost.

Iz gledališke pisarne. Danes zvečer ob pol 8. uri se uprizori prvič v letošnji sezoni angleška komedija »Charleyeva teta«. — Jutri v četrtih se ponovi »Charleyeva teta« za abonement »A«. — V petek, dne 25. t. m. za abonement »A« Nušičeva veseloigra »Svet« z g. Danilom v glavni ulogi.

Aprovizacija.

Prodaja moke. Od četrta, dne 24. t. m. do vštete sobote, dne 26. t. m. se bode oddajalo na vsako močno izkaznico po pol kilograma pšenične moke za peko št. 0. Kilogram stane 2 K 66 vin.

Prodaja praških klobas po znižani ceni. Mestna aprovizacija bo prodajala klobase v četrtek dne 24. t. m. popoldne v vojni prodajalni v Gosposki ulici strankam z zeleno izkaznico »B« od št. 650 do 750. Vsoko oseba dobi četrtek kg; kilogram stane K 8.

Vprašalne pole za peči se bodo izdajale v petek pri vseh krušnih komisijah. Kako se morajo vprašalne pole izpolniti in vrniti komisijam, se objavi v listih.

Člani vojne zveze morajo vrniti v petek pri krušnih komisijah vse izkaznice za petrolej, ki so jih prejeli za stanovanje, ker sicer ne dobe prele izkaznic za kruh. — Vojna zveza bode dobila petrolej za oktober nakazan direktno od petrolejske centrale.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Sv. Valentinski

= mastilni prašek za prašiče

pospešuje prebavo in hitro debelenje, živali ostanejo zdrave, pridobivajo hitro na teži celo ob manjvredni hrani, dobe okusno meso in jedreno mast. Za plemenjakinje nenadomestljiv, da se doseže krepak zarod. 1 zavojev. 1 K 1'60. — Glavna zaloga za južno Avstrijo:

JOSIP BERDAJS, Ljubljana,

Celovška cesta 85/16, Kranjsko.

Razglas

deželnega odbora vojvodine Kranjske z dne 21. oktobra 1918, št. 11071, s katerim se določajo oskrbovalne takse za kranjsko deželno blaznico in deželno blaznico-hiralnico.

Dogovorno s c. kr. deželno vlado v Ljubljani se določajo oskrbovalna taksa, pričenši s 1. novembrom 1918 do nadaljnjega za osebo in dan, kakor sledi:

V kranjski deželni blaznici:

Oskrbovalna taksa I. razreda	na K 15.—
Oskrbovalna taksa II. razreda	na K 10.—
Oskrbovalna taksa III. razreda	na K 5.—

V kranjski deželni blaznici-hiralnici:

Oskrbovalna taksa III. razreda	na K 4.—
--	----------

To se daje na občno znanja.

Deželni glavar v vojvodini Kranjski:

Dr. Ivan Šusteršič.